

RODOVO-CITLIVÉ VZDELÁVANIE

PRÍRUČKA PRE PEDAGÓGOV
A PEDAGOGIČKY SŠ

Úvod

Vážené pedagogičky a pedagógovia,

Svet okolo nás sa neustále mení a s ním aj naše pochopenie a prístup k rôznym otázkam. Táto publikácia je vytvorená s cieľom pomôcť vám orientovať sa v oblasti rodovej rovnosti, a to tým, že vám poskytne prehľadný a praktický návod, ako efektívne komunikovať so študentkami a študentmi na túto tému.

Je potrebné uvedomiť si, že rozhovory o rodovej rovnosti sa netýkajú len žien a mužov, ale sú základným aspektom celkovej ľudskej interakcie a spoločenskej dynamiky. Tieto rozhovory otvárajú dvere k hlbšiemu porozumeniu a rešpektu voči rozmanitosti a inklúzii, a tým prispievajú k zdravému a harmonickému rozvoju spoločnosti.

Naším cieľom je podporiť vás v tom, aby ste sa stali ešte lepšími ambasádorkami a ambasádormi vzdelávania, ochotnými riadiť a inšpirovať mladé mysle k porozumeniu a podpore rodovej rovnosti. Veríme, že táto publikácia vám poskytne silný základ a praktické nástroje pre vašu prácu v tejto nevyhnutnej a stále sa rozvíjajúcej oblasti vzdelávania.

Tím Autorov/iek

Obsah

Základy rodovej rovnosti	6
Definovanie základných pojmov	7
Definovanie súvisiacich pojmov	9
Rodové stereotypy	12
Rodové stereotypy zakorenené spoločenských normách a kultúrnych tradíciách	12
Prekonávanie rodových stereotypov	14
Podpora rodovej rovnosti počas vyučovania	14
Riadenie diskusií a citlivých tém	18
Diskusie: výber metód a cvičení	18
Metóda spätnej väzby	19
Cvičenie: Vytvorenie pravidiel diskusie	20
Cvičenie: Rovnaký dialóg	23
Metóda spochybňovania predsudkov	25
Cvičenie: Príbeh - Diskusia o diskriminácii, obťažovaní a urážkach vo vašej škole	26
Cvičenie: Státie v rade - Diskusia o diskriminácii, obťažovaní a urážkach vo vašej škole	29
Časté otázky a odpovede o rodovej rovnosti	32

Základy rodovej rovnosti

Pokladáme za kľúčové presne vysvetliť základné termíny. Za posledné roky sme totiž svedkami šírenia rôznych nesprávnych až manipulatívnych chápaní a výkladov niektorých pojmov z oblasti rodovej rovnosti (anglicky gender equality). Tento krok môže zásadne prispieť k akceptácii princípov rovnosti zo strany študentiek a študentov.

Cieľom rodovej rovnosti je dosiahnuť spravodlivosť a rovnaké príležitosti, nie preváženie misky váh na jednu stranu. Je dôležité nájsť rovnováhu a zaistiť, aby snahy o rovnosť neboli vnímané ako vylúčenie alebo diskriminácia jedného pohlavia. Vo všeobecnosti pri dosahovaní spravodlivosti sa neredukuje ani neuberá právo a príležitosti jednej strany. Naopak, rovnocenne sa naplňajú práva tej strany, ktorá ich má menej.

Definovanie základných pojmov

Nevyhnutným základom pochopenia rodovej rovnosti je presne vymedziť pojmy ako sú rod, pohlavie, rodová rovnosť, rodové stereotypy a diskriminácia.

Rodová rovnosť je koncept, ktorý sa zameriava na dosiahnutie rovnakých práv, príležitostí a zaobchádzania pre všetkých. Ide o stav, v ktorom príslušnosť k určitému pohlaviu alebo rodovej identite neovplyvňuje schopnosť jednotlivca pristupovať k zdrojom, príležitostiam a výhodám. Rodová rovnosť zahŕňa aj úsilie o odstránenie diskriminácie a nerovnosti, ktoré môžu vzniknúť na základe škodlivých rodových stereotypov a predsudkov.

Diskusia o rodovej rovnosti zahŕňa pochopenie a rešpektovanie rozdielov medzi pojmom „rod“ a „pohlavie“, a uznáva, že každý jednotlivec by mal mať rovnaké možnosti a práva, nezávisle od jeho pohlavia alebo rodovej identity.

Rod je sociálne konštruovaná kategória, ktorá sa týka charakteristik, správania, aktivít a úloh, ktoré spoločnosť považuje za vhodné pre mužov a ženy. Tieto charakteristiky a úlohy sú kultúrne relatívne a môžu sa líšiť v závislosti od spoločnosti a času. Rodové normy a úlohy často formujú očakávania a tlaky na jednotlivcov, ako by sa mali správať v závislosti od ich pohlavia pri narodení.

Pohlavie na druhej strane sa zvyčajne vzťahuje na biologické a fyziologické charakteristiky, ktoré definujú mužov a ženy, vrátane chromozómov, hormónov a reprodukčných systémov. Pohlavie je často považované za binárnu kategóriu (muž alebo žena), ale je dôležité rozpoznať, že existujú aj intersex ľudia, ktorí majú kombináciu mužských a ženských biologických charakteristik.

Rodové stereotypy sú zjednodušené a často predpojaté predstavy alebo presvedčenia o charakteristikách, správaní a úlohách, ktoré sú spoločensky považované za typické pre mužov alebo ženy. Tieto stereotypy môžu mať rôzne formy a sú často založené na predstavách o tom, ako by sa muži a ženy mali správať, čo by mali robiť a aké vlastnosti by mali mať.

Rodová diskriminácia je znevýhodňovanie osoby a zamedzenie prístupu k zdrojom, možnostiam a príležitostiam na základe kategorizácie jedincov podľa pohlavia/rodu, bez zisťovania a overovania ich individuálnych schopností a možností. (zdroj: Rodový infobaliček. Aspekt.)

Diskriminácia na základe pohlavia sa vzťahuje k diskriminácii na základe biologických daností medzi mužmi a ženami, napr. keď je pri prijímaní na miesto hasiča/hasičky stanovené, koľko kilogramov majú vedieť kandidáti/ky zdvihnúť, pričom nezohľadňujú rozdiely v biologickej konštitúcii žien a mužov. **Rodová diskriminácia sa vzťahuje k diskriminácii na základe očakávaného sociálneho správania žien a mužov**, teda ich predpokladaných rolí – napr. na ženy sa hľadí ako na budúce matky, preto im nie je umožnený postup v kariére, keďže sa predpokladá, že opustia zamestnanie kvôli materskej a rodičovskej dovolenke. V právnej oblasti sa oba pojmy používajú často rovnocenne. (zdroj: totojerovnost.eu)

Definovanie súvisiacich pojmov

S rodovou rovnosťou súvisí aj množstvo iných pojmov, ktoré pomáhajú lepšie pochopiť túto komplexnú a multidimenzionálnu tému.

Rodová identita je osobné vnímanie identity jednotlivca na škále toho, čo sa považuje za mužské a čo za ženské. Individuálna rodová identita môže zodpovedať alebo aj prekračovať tradičný rámec binarity mužskosti a ženskosti.

Intersexualita je stav, pri ktorom jednotlivec má biologické charakteristiky oboch pohlaví alebo charakteristiky, ktoré sa nezestia do štandardných definícií mužského alebo ženského pohlavia.

Transrodovosť je zastrešujúci pojem pre ľudí, ktorých rodová identita a/alebo rodové vyjadrenie sa odlišuje od pohlavia, ktoré im bolo určené pri narodení. Základom transrodovosti je prežívanie rodového nesúladu, ktorý je podľa jedenástej revízie medzinárodnej klasifikácie chorôb medicínskym pojmom a môže sa prejavovať na rôznych úrovniach prežívania a vyjadrenia.

Rodová nerovnosť je stav, keď sú jednotlivcom alebo skupinám odopierané rovnaké práva, príležitosti alebo zdroje na základe ich rodovej identity alebo pohlavia.

Rodový mainstreamin je stratégia a proces zohľadňovania rodových aspektov a dôsledkov pri plánovaní a vykonávaní politik, programov a projektov.

Empowerment žien a dievčat je posilnenie postavenia a schopností žien a dievčat, aby mohli plne participovať vo všetkých aspektoch spoločenského života.

Rovnaká odmena za rovnakú prácu je zásada, že muži a ženy by mali dostávať rovnakú odmenu za prácu rovnakej hodnoty.

Sexuálna orientácia je schopnosť osoby pociťovať hlbokú emočnú, citovú a sexuálnu náklonnosť k jednotlivcom odlišného pohlavia, rovnakého pohlavia alebo viacerých pohlaví a mať s nimi intímne sexuálne vzťahy. (zdroj: EIGE glosár)

Feminizmus je sociálne, politické a kultúrne hnutie, ktorého cieľom je dosiahnuť zlepšenie postavenia žien v spoločnosti. Toto hnutie zdôrazňuje, že ženy by mali mať rovnaké práva, príležitosti a hodnotenie v spoločnosti ako muži. Zaoberá sa rôznymi aspektmi, ako sú právo na prácu, vzdelanie, politická účasť, rovnosť v domácnosti a boj proti rodovo podmienenému násiliu. Feminizmus tiež podporuje ideu, že rodové normy a stereotypy by nemali obmedzovať slobodu a možnosti jednotlivcov, nezávisle na ich pohlaví.

Rodovo podmienené násilie je termín, ktorý sa používa na opis násilia, ktoré je smerované proti jednotlivcom na základe ich pohlavia alebo rodu. Toto násilie môže mať podobu fyzickej, psychickej alebo sexuálnej agresie a sociálneho a ekonomického obmedzovania, pričom osoba, ktorá mu je vystavená zvyčajne zažíva kombinácia viacerých z týchto rozličných foriem násilia.

Rodové stereotypy

V súčasnej spoločnosti sú rodové stereotypy významným fenoménom, ktorý ovplyvňuje vnímanie a správanie jednotlivcov vo viacerých aspektoch života. Tieto stereotypy, často zakorenené v historických a kultúrnych tradíciách, definujú a obmedzujú, čo je považované za „vhodné“ alebo „typické“ pre mužov a ženy.

Rodové stereotypy sú nielen pevné predstavy o charakteristikách, schopnostiach a správaní, ktoré sú spoločensky priradené k mužom a ženám, ale sú aj zdrojom mnohých nedorozumení a diskriminácie. Niektoré totiž vytvárajú a udržiavajú nerovnosti, obmedzujú osobný rozvoj a môžu viesť k rodovo podmienenému násiliu.

Cielom tejto časti je prehĺbiť pochopenie toho, ako rodové stereotypy ovplyvňujú rôzne sféry života - od vzdelávania, práce, rodinného života až po médiá a zábavu.

Rodové stereotypy zakorenené v spoločenských normách a kultúrnych tradíciách

Na otázku, či v našej spoločnosti existujú rodové stereotypy, odpovedalo kladne až **61%*** opýtaných študentiek a študentov stredných škôl. Tento vysoký podiel naznačuje podstatné povedomie mladej generácie o rodových predpojatostiach a stereotypoch, ktoré formujú spoločenské vnímanie a interakcie.

*Výsledky vlastného výskumu: na otázky odpovedalo počas workshopov 1417 študentov a študentiek stredných škôl v 18 rôznych okresoch SR

Približne dve tretiny (**66%***) oslovených respondentov vyjadrili pocit tlaku, že musia spĺňať alebo sa prispôbiť rodovým normám a spoločenským očakávaniam, ktoré sú spojené s ich pohlavím alebo rodom. Študentky a študenti najčastejšie pomenovávali nasledovné rodové stereotypy, ktorým museli v nejakom období svojho života čeliť:

- Fyzický vzhľad: Muži by mali byť silní a fyzicky odolní, zatiaľ čo ženy by mali byť jemné a esteticky príťažlivé.
- Emočné prejavy: Muži by mali byť odvážni, sebaisti a neukazovať slabosť alebo citovú zraniteľnosť, zatiaľ čo ženy sú často vnímané ako emocionálnejšie, citlivé a starostlivé.
- Profesie a kariéra: Existuje predpoklad, že niektoré povolania sú „vhodnejšie“ pre mužov (napríklad inžinierstvo, vedecké obory, manažérske funkcie) a iné pre ženy (napríklad ošetrovateľstvo, učiteľstvo, administratívne práce).
- Domáce a rodinné úlohy: Ženy sú často vnímané ako primárne zodpovedné za domácnosť a starostlivosť o deti, zatiaľ čo muži sú považovaní za hlavných živateľov rodiny.
- Osobné záujmy a koníčky: Existujú stereotypy o tom, aké záujmy by mali mať muži (športy, technológie) a aké ženy (varenie, móda).
- Rozhodovanie a vodcovstvo: Muži sú často vnímaní ako prirodzení lídri a rozhodujúce osobnosti, zatiaľ čo ženy sú častejšie vnímané ako podriadené alebo menej schopné viesť.

*Výsledky vlastného výskumu: na otázky odpovedalo počas workshopov 1417 študentov a študentiek stredných škôl v 18 rôznych okresoch SR

Veľmi dôležitým faktorom, ktorý si mladí ľudia uvedomujú je najmä to, že kultúra a tradície na Slovensku hrajú významnú úlohu pri formovaní a udržiavaní rodových stereotypov. Tieto stereotypy sa často prenášajú z generácie na generáciu prostredníctvom kultúrnych zvykov, tradícií, náboženstva a folklóru. Najčastejšie situácie, kde cítime vplyv kultúry a tradície na rodové stereotypy sú:

- Tradičné rodinné roly: Na Slovensku existujú silné tradície a očakávania týkajúce sa rodinných úloh. Napríklad, ženy sú často vnímané ako tie, ktoré sa hlavne starajú o domácnosť a výchovu detí, zatiaľ čo muži sú považovaní za hlavných živateľov rodiny.
- Výchova a vzdelávanie: Už od raného veku sú deti na Slovensku vystavované rodovým stereotypom, či už prostredníctvom tradičných rozprávok, kde sú postavy často zobrazené v stereotypných úlohách, alebo prostredníctvom očakávaní v školách a doma.
- Pracovný trh a kariéra: V niektorých odvetviach a profesionálnych oblastiach na Slovensku prevládajú rodové stereotypy; niektoré povolania sú vnímané ako „mužské“ a iné ako „ženské“, čo môže viesť k nerovnomernému zastúpeniu pohlaví v rôznych sektoroch.
- Náboženstvo a spoločenské normy: Katolícke a kresťanské tradície, ktoré sú na Slovensku rozšírené, aktívne prispievajú k udržiavaniu tradičných rodových rolí a stereotypov, najmä v rámci rodiny a spoločenských očakávaní.
- Folklór a kultúrne podujatia: Slovenský folklór a tradičné kultúrne podujatia často zobrazujú mužov a ženy vo veľmi tradičných a stereotypných úlohách, čo môže posilňovať tieto predstavy.

Je dôležité poznamenať, že aj napriek týmto tradičným vzorcom dochádza na Slovensku k postupnej zmene. V dôsledku globalizácie, vzdelávania a aktivizmu za rodovú rovnosť dochádza k zvyšovaniu povedomia o problémoch spojených s rodovými stereotypmi a k postupnému prehodnocovaniu a meneniu týchto zastaraných názorov.

Prekonávanie rodových stereotypov

Prekonávanie rodových stereotypov je proces, ktorý si vyžaduje aktívne úsilie na individuálnej, spoločenskej a inštitucionálnej úrovni. Generácia (Gen Z) mladých ľudí vyrastá v dobe digitálnej revolúcie a globalizácie, a tak má jedinečnú príležitosť prekonať rodové stereotypy. Aké kroky teda môžete v rámci stredoškolského vzdelávania podniknúť, aby boli rodové stereotypy prekonané alebo prinajmenšom zredukované?

Podpora rodovej rovnosti počas vyučovania

Zvyšovanie povedomia o rodových stereotypoch a ich negatívnych dôsledkoch je kľúčové. Až 90% opýtaných mladých ľudí si myslí, že téma rodovej rovnosti by mala byť súčasťou vzdelávania a je podľa nich potrebné o tejto téme diskutovať.

Podporiť rodovú rovnosť na školách je možné najmä využitím interaktívnych a participatívnych metód, ako napríklad:

- **Otvorená diskusia** o rodových otázkach a stereotypoch môže výrazne pomôcť mladým ľuďom rozpoznať a prehodnotiť svoje postavenie v spoločnosti smerom k rodovej rovnosti. Predpokladom je však v prvom rade vytvoriť bezpečné prostredie, kde môžu študentky a študenti otvorene diskutovať o otázkach rodovej rovnosti bez strachu z posmechu alebo diskriminácie.

- Uvádzať **pozitívne príklady mužov a žien** v rôznych profesionálnych a osobných úlohách, aby sa rozšíril pohľad študentiek a študentov na rôzne životné úlohy
- Vytvoriť **bezpečné prostredie**, kde môžu študenti a študentky otvorene diskutovať o otázkach rodovej identity a sexuálnej orientácie bez strachu z posmechu alebo diskriminácie
- Zabezpečiť, aby **všetky školské aktivity**, vrátane športov a umenia, boli otvorené a **dostupné pre študentky a študentov** bez ohľadu na ich rodovú identitu alebo pohlavie.
- **Povzbudiť a podporovať študentky**, aby sa zapojili do vedenia triedy a školských klubov, a tým posilniť ich sebavedomie a líderské zručnosti.
- Zabezpečiť, aby **pedagogický zbor a školský personál** mal prístup k školeniam o rodovej rovnosti a vedel, ako efektívne vyučovať tieto témy a zasahovať proti rodovým predsudkom.
- **Revízia a aktualizácia školských postupov** tak, aby podporovali rodovú rovnosť a neumožňovali diskrimináciu na základe pohlavia.

Povzbudiť a podporovať študentské kluby a organizácie, ktoré sa zameriavajú na témy rodovej rovnosti a ľudských práv.

Spolupracovať s rodičmi a širšou komunitou pri vytváraní povedomia o dôležitosti rodovej rovnosti a spoločnom záväzku voči týmto hodnotám.

- **Zmena jazyka a komunikácie**, keďže jazyk má silný vplyv na to, ako vnímame svet okolo nás. Používanie inkluzívneho jazyka, ktorý nepodporuje stereotypy, môže pomôcť v zmenách vnímania. Jedným z kľúčových prístupov pri podpore zmeny je vyhýbanie sa používaniu tzv. generického maskulina, teda zaužívaného spôsobu vyjadrovania sa, keď sa mužský rod používa ako univerzálne označenie pre mužov aj ženy (napríklad používanie slova „učitelia“ namiesto „učitelia a učiteľky“). Tento zvyk má tendenciu zneviditeľňovať ženský rod. Preto je dôležité hovoriť nielen o „študentoch“, ale aj o „študentkách“, o „lekároch“ a tiež o „lekárkach“ a podobne. Takéto vyjadrovanie nie je v rozpore s gramatickými pravidlami slovenského jazyka, naopak, umožňujú takúto formu vyjadrovania.
- Generácia Z je výnimočne zručná v používaní sociálnych médií. Tieto platformy môžu byť využité na šírenie osvety o rodových stereotypoch, zdieľanie inšpiratívnych príbehov a vytváranie komunit, ktoré podporujú rodovú rovnosť.

Podpora rodovej rovnosti počas vyučovania je kľúčová pre vytváranie spravodlivejšej a inkluzívnejšej spoločnosti. Vyučovanie, ktoré aktívne rozoberá a vyvracia rodové stereotypy, pripravuje študentov na život v diverzifikovanej a rovnoprávnej spoločnosti.

Zahrnutím rodových tém do školských osnov, povzbudením otvorených diskusií a zabezpečením rovnakých príležitostí pre všetkých študentov a študentky, môžu školy zohrať dôležitú rolu vo formovaní budúcich generácií, ktoré budú schopné viac chápať a rešpektovať rodovú rovnosť.

Táto zmena prístupu vo vzdelávaní nie je len o akademickej výučbe, ale aj o pestovaní hodnôt, ktoré podporujú rešpekt, empatiu a rovnosť vo všetkých sférach života.

R

Riadenie diskusií o citlivých témach

V tejto časti sa sústreďíme na dôležitosť a výzvy, ktoré prinášajú diskusie nielen o rodovej rovnosti na stredných školách. Rozumieme, že téma rodovej rovnosti a jej prezentácia v akomkoľvek rozsahu je stále považovaná za citlivú a kontroverznú.

Uvedomujeme si, že v súčasnej dobe je pre pedagógov a pedagogičky kľúčové, aby sa dokázali efektívne a citlivo zaoberať aj danou témou. Riadenie takýchto diskusií si vyžaduje nielen hlbšie pochopenie subjektu, ale aj schopnosť vytvoriť prostredie, kde sa študentky a študenti cítia bezpečne a vedia slobodne vyjadrovať svoje názory, zatiaľ čo sa zároveň učia rešpektovať názory ostatných. Zároveň vieme, že mnohí študenti a mnohé študentky vyrastajú v prostredí, kde dominujú rodové stereotypy a nie je jednoduché prekonať tradičný spôsob uvažovania a konania. Typickou reakciou pri nabúrání alebo spochybnení rodových stereotypov je obrana, hnev a niekedy až agresivita.

Túto časť publikácie venujeme taktikám a stratégiám, ktoré pedagogičkám a pedagógom pomôžu viesť diskusie, ako aj spôsob, ako efektívne riešiť potenciálne napäté situácie a nedorozumenia vznikajúce pri preberaní danej témy. Cieľom je poskytnúť vám nástroje a znalosti potrebné na to, aby ste mohli študentom a študentkám pomôcť lepšie pochopiť komplexné aspekty spoločnosti, v ktorej žijú.

Diskusie: výber metód a cvičení

Najprv sa zameriame na rady a stratégie, ako efektívne viesť diskusie o citlivých a kontroverzných témach spojených nielen s rodovou rovnosťou. Nájdete tu vybrané metódy a cvičenia určené pre študentov a študentky, prostredníctvom ktorých budete môcť lepšie diskutovať - diskusia je kľúčová pre rozvoj kritického myslenia a sociálnej empatie.

Aktivity sú navrhnuté tak, aby podporovali otvorenú a bezpečnú komunikáciu, kde si študenti a študentky môžu vymieňať názory a skúsenosti. Dôležité je zapojiť do procesu aj reflexiu a sebareflexiu, aby študenti a študentky mohli premýšľať vo vlastných postojoch a hodnotách vo vzťahu k diskutovaným témam. Tento prístup podporuje hlbšie pochopenie a osobný rast v oblasti sociálnych noriem a etiky.

Veríme, že zahrnutie týchto metód do učebných osnov pomôže pripraviť študentov a študentky na aktívne a informované pôsobenie v spoločnosti v rôznorodých kontextoch.

Bud' te otvorení kreativite. Neexistujú žiadne správne alebo nesprávne odpovede.

Metóda spätnej väzby

Trvanie aktivity: 30-45 minút

Počet účastníkov: celá trieda

Pomôcky: tabuľa a veľa fixiek, aby mohlo písať viacero ľudí súčasne

Príprava: potrebné vyhradiť si dostatok času na kontrolu

Zhrnutie:

Vytvorenie „tabule spätnej väzby“ poskytuje študentom a študentkám platformu na vyjadrenie ich vnímania vlastnej školy, triedy, krúžku a pod. . Táto metóda umožňuje študentom a študentkám kreatívne sa vyjadriť a zdieľať svoje názory v prostredí, ktoré je prístupné pre všetkých. Napríklad môžu využiť rôzne farby, obrázky alebo slovné výrazy na vyjadrenie svojich skúseností, názorov a pocitov. Táto aktivita tiež posilňuje pocit spolupatričnosti, keďže spolupracujú na spoločnom projekte.

Zároveň je dôležité, aby pedagógovia a pedagogičky využívali informácie získané prostredníctvom týchto kreatívnych výstupov na zlepšenie školského prostredia a vzdelávacieho procesu. Takto sa študenti a študentky cítia vypočutí a ich názory sú brané vážne, čo môže pozitívne ovplyvniť ich angažovanosť a motiváciu v školskom prostredí.

Postup:

- 1:** Požiadajte študentov a študentky aby sa vyjadrili k vybranej téme. Dôležité je, aby vedeli, že môžu vyjadriť svoj názor, nech je akýkoľvek, avšak nesmie byť nejakým spôsobom urážlivý. Okrem tohto pravidla je dovolené všetko.

Na vyjadrenie môžu použiť nasledovné spôsoby: kreslenie, písanie, vytváranie karikatúr alebo matematických tabuliek. Študenti a študentky môžu pracovať samostatne alebo v skupinách.

- 2:** Spoločne si prejdite záznamy na tabuli a diskutujte o tom, čo je na nej napísané. Cvičenie využite na preskúmanie témy, na ktorú chcete upozorniť. Mali by ste sa zamerať na niečo konkrétne, napríklad otázku, čo sa im na rodovej rovnosti páči alebo čoho sa pri rodovej rovnosti obávajú.

Cvičenie: Vytvorenie pravidiel diskusie

Trvanie aktivity: 10-15 minút

Počet účastníkov: celá trieda

Pomôcky: tabuľa a veľa fixiek, aby mohlo písať viacero ľudí súčasne

Príprava: Pripravte si triedu/miestnosť tak, aby ste sa mohli navzájom vidieť, najlepšie je usadenie sa do kruhu. Uistite sa, že máte miesto na zaznačenie pravidiel

Zhrnutie:

Aktivita spočíva v spoločnom vytváraní pravidiel triedy, na ktorom sa podieľajú študenti a študentky. Na začiatku školského roka je trieda usporiadaná do kruhu a študenti a študentky sú informovaní, že spoločne vytvoria pravidlá pre lepšiu komunikáciu v triede. Cvičenie je zamerané na podporu pocitu spolupatričnosti, zodpovednosti a rešpektu medzi študentmi a študentkami a zároveň zvyšuje ich angažovanosť v procese tvorby triednych pravidiel.

Postup:

- 1:** Cvičenie je dobré urobiť s triedou na začiatku školského roka. Povedzte študentom a študentkám, že spoločne vytvoríte pravidlá, ako sa budete v triede medzi sebou rozprávať a budú také, aby bolo počuť hlas každého. Príkladom pravidiel by mohlo byť, že si navzájom nebudeme skákať do reči a rešpektovať, že máme rôzne názory.
- 2:** Dajte každému lístoček a požiadajte každého, aby napísal pravidlo, ktoré považuje za dôležité. Požiadajte všetkých študentov a študentky, aby postupne prišli k tabuli (plagátu, a i.) a nalepil svoj lístok alebo napísali svoje pravidlo.
- 3:** Návrhy si spoločne nahlas prečítajte a prejdite si ich, aby ste ich roztriedili a vybrali si svoje pravidlá, na ktorých sa zhodnete. Existuje niekoľko spôsobov, ako to urobiť:
 - Jedným zo spôsobov je zhromaždiť návrhy podľa tém a pre každú tému vybrať jeden z návrhov.
 - Iný spôsob je napísať/nalepiť návrhy na tabuľu a požiadať všetkých, aby hlasovali, prípadne označili päť pravidiel, ktoré považujú za najdôležitejšie. Keď všetci urobia svoje značky, zaznamenajte pravidlá, ktoré získali najviac hlasov.

4: V skupine sa rozhodnite, koľko pravidiel chcete zahrnúť.

Keď sa dohodnete na pravidlách, diskutujte o nich:

- Ako ich budete ďalej používať?
- Čo sa stane, ak niekto pravidlá poruší?
- Kto bude dohliadať na ich dodržiavanie?

Takto to chceme, keď sa spolu rozprávame:

- 1. Neskáčeme si do reči.**
- 2. Nezvyšujeme hlas.**
- 3.**
- 4. a i.**

Cvičenie: Rovnaký dialóg

Trvanie aktivity: 10-45 minút

Počet účastníkov: 3 a viac

Pomôcky: nie sú potrebné

Príprava: Pripravte si triedu/miestnosť tak, aby ste sa mohli navzájom vidieť, najlepšie je usadenie sa do kruhu.

Zhrnutie:

Táto aktivita spočíva v pochopení, že každý by mal rešpektovať názor toho druhého, aj keď s nimi nesúhlasí. Rovnaký dialóg je metóda, ktorú môžete použiť pri diskusii, aby ste zabezpečili, že každý je do diskusie zahrnutý, vypočutý a cíti sa bezpečne. *“rešpektujem tvoj názor, aj keď s ním nesúhlasím”*

Postup: V rámci diskusie sa môžete stretnúť s rôznymi názormi a postojmi:

1: Rozdeľte si roly:

Moderátor/ka sleduje, kto hovorí, a uistuje sa, že každý, kto požiada o slovo ho aj dostane. Vytvorte zoznam mien všetkých študentov a študentiek a pri každom mene nakreslite čiarku, keď sa osoba vyjadrí. Takto môžete vidieť, koľko ľudí sa zúčastnilo a vyjadrilo svoj názor.

Tajomník/čka si zaznamená, o čom sa diskutuje a na čom ste sa dohodli.

2: Prečítajte prvú tému. Nebojte sa vyskúšať rôzne spôsoby ameniť ich podľa toho, čo podľa vás funguje najlepšie. Napríklad:

- **Hovoriaca lopta:** Pripravte si predmet, ktorý si budete podávať medzi sebou. Osoba, ktorá má predmet, môže hovoriť. Keď skončí, odovzdá predmet ďalšiemu spolužiakovi alebo spolužiačke. Nebojte sa urobiť niekoľko kôl a ukončíte ich, keď sa zdá, že každý povedal to, čo chcel povedať.

- Individuálne/skupinové/plénum: Položte otázku a požiadajte každého, aby minútu premýšľal nad témou a svoje myšlienky si zapísal. Potom triedu moderátor/ka rozdelí do menších skupín, ktoré sa spolu rozprávajú o čom premýšľali. Nakoniec požiadajte jednu osobu z každej skupiny, aby zhrnula v pléne, o čom skupina diskutovala.
 - Anonymné vstupné kolo. Niekedy môže byť ťažké povedať svoj názor pred ostatnými. Čo môže pomôcť je zozbierať vstupy anonymne (napríklad na samolepiacich papierikoch), prípadne založiť schránku, kde môžu svoje témy a návrhy študenti vhadzovať anonymne a následne o nich diskutovať.
- 3:** Predtým, ako sa prejde k ďalšej otázke, moderátor zhrnie diskusiu a to, na čom ste sa pri danej téme dohodli. Dajte skupine možnosť vyjadriť sa alebo upresniť svoje tvrdenia pred tým ako prejdete k ďalším bodom.

Metóda spochybňovania predsudkov

Trvanie aktivity: 15-20 minút

Počet účastníkov: 5 a viac (dvaaja alebo traja v každej skupine)

Pomôcky: nie sú potrebné

Príprava: nie je potrebná

Zhrnutie:

Táto aktivita vám pomôže začať otvorený rozhovor o predsudkoch a diskriminácií.

Postup: V rámci diskusie sa môžete stretnúť s rôznymi názormi a postojmi:

- 1:** Požiadajte každého, aby si spomenul na predsudok, o ktorom si myslí, že ho majú ostatní voči nemu samotnému . Každý má čas na premyslenie.
- 2:** Podelte sa o tento predsudok a vaše pocity z neho s osobou vedľa vás. Ak niekto komentuje to, čo ostatní hovoria povýšeneckým spôsobom, dajte mu najavo, že to nie je v poriadku.
- 3:** Potom spoločne diskutujte o tom, aké predsudky a normy môžu v škole alebo spoločnosti existovať a ako nás to ovplyvňuje v bežnom živote.

Cvičenie: Príbeh - Diskusia o diskriminácii, obťažovaní a urážkach vo vašej škole

Trvanie aktivity: 30-40 minút

Počet účastníkov: 5 a viac

Pomôcky: vytlačený príbeh, pripravené otázky, písacie potreby

Príprava: nie je potrebná

Zhrnutie:

Účastníci a účastníčky začnú s príbehom, ktorý budú analyzovať a následne budú diskutovať o príbehu na základe otázok o diskriminácii, obťažovaní, urážlivom zaobchádzaní a normách.

Postup:

- 1:** Ako východisko použite príbeh a otázky na diskusiu uvedené nižšie. Ak chcete, môžete napísať vlastné otázky.
- 2:** Rozdelte skupinu na menšie skupiny, v každej by mali byť asi štyri osoby.
- 3:** Osoba, ktorá cvičenie vedie, nahlas prečíta príbeh a otázky súvisiace s príbehom. Skontrolujte, či má niekto otázky súvisiace s príbehom alebo pripravenými otázkami.
- 4:** Rozdelte skupinu tak, aby mali všetci pred sebou príbeh, otázky a papier, na ktorý si môžu robiť poznámky.
- 5:** Diskutujte o otázkach k príbehu 15 minút v skupinách.

- 6:** Požiadajte skupiny, aby sa podelili o to, o čom diskutovali.
- 7:** Po skončení cvičenia diskutujte o tom, či podľa vás došlo k diskriminácii, obťažovaniu alebo urážkam vo vašej škole. Nastolte otázku zlepšenia, t.j. ako môže škola pracovať proti rodovým stereotypom alebo iným spôsobom myslenia a správania sa, ktoré môžu ostatných diskriminovať a urážať?

Maturitný večierok

“Katarína a Juraj sú spolužiaci od prvého ročníka a teraz vstupujú do maturitného ročníka. Ich škola má dlhoročnú tradíciu v organizovaní maturitného večierku so špeciálnym programom pre všetkých maturantov a maturantky. Nie je to nikde napísané, avšak existuje nepísané pravidlo, že chlapci sa zvyčajne zameriavajú na športové disciplíny, zatiaľ čo dievčatá majú predviesť umenie, napríklad tanec.

Na hodine telesnej výchovy sa trieda pripravuje na svoje vystúpenia na maturitnom večierku. Keď ostatní zbadajú, že Juraj tancuje a Katarína trénuje zostavu z prvkov bojového umenia, niektorí z triedy to komentujú ako nezvyčajné. Upozorňujú na to, že Juraj sa venuje „dievčenskej“ aktivite, a Katarína „chlapčenskej“ aktivite. Katarína a Juraj si všimnú tieto poznámky a cítia sa kvôli nim nepríjemne a trochu smutne.

O týždeň neskôr sa stretáva školský výbor. Predseda výboru spomenie, že počul o Kataríne a Jurajovi a ich neštandardnom výbere aktivít na maturitný večierok, kde Katarína trénuje bojové umenie a Juraj sa venuje tancovaniu. Výbor začne diskutovať, či by im to mali dovoliť. Jeden člen hovorí, že by to mohlo prilákať príliš veľa pozornosti. Ďalší súhlasí. Predseda výboru dodáva, že „samozrejme je v poriadku, ak dievča a chlapec chcú predvádzať netradičné aktivity, ale ples je stará tradícia. Nikdy predtým nevolili študenti a študentky aktivity, ktoré sú takto proti stereotypom. Okrem toho, ľudia by si mohli šuškať a komentovať to, takže možno by bolo lepšie pre Katarínu a Juraja, keby si vybrali tradičnejšie aktivity.“

Otázky na diskusiu:

- 1:** Myslíte si, že dochádza k diskriminácii, obťažovaniu a/alebo urážaniu v príbehu? Ak áno, akým spôsobom? Kedy ide o diskrimináciu?
- 2:** Aké normy môžu stáť za udalosťou v príbehu?
- 3:** Ako by ste reagovali, keby ste ako spolužiak/spolužiačka alebo zamestnanec/zamestnankyňa boli svedkom takejto udalosti?

Cvičenie: Státie v rade - Diskusia o diskriminácii, obťažovaní a urážkach vo vašej škole

Trvanie aktivity: 30-40 minút

Počet účastníkov: 5 a viac

Pomôcky: priestranná miestnosť

Príprava: Pripravte si otázky/výroky, ktoré budete klásť počas cvičenia, zabezpečte miestnosť tak, aby sa po nej dalo dobre pohybovať.

Zhrnutie:

Účastníci zaujmú stanovisko k rôznym tvrdeniam, o ktorých sa potom diskutuje.

Postup:

- 1:** Pred cvičením: Napíšte šesť až deväť rôznych výrokov. Môžete si ich zapísať na prezentáciu v programe PowerPoint, na tabuľu alebo na list papiera. Každé tvrdenie sa môže týkať noriem a stereotypov, foriem diskriminácie a i., ktoré vnímajú študenti a študentky alebo zamestnanci a zamestnankyne školy.
- 2:** Počas cvičenia: Vyznačte cez triedu čiaru. Požiadajte všetkých zúčastnených aby pristúpili k čiare (šnúra, lepiaca páska, i.)
Princíp cvičenia:

Prečítate výrok a každý sa postaví k čiare podľa toho, do akej miery s výrokom súhlasí alebo nesúhlasí. Na jeden koniec čiary sa postavíte, ak úplne súhlasíte a na druhý koniec, ak úplne nesúhlasíte. Ak čiastočne súhlasíte, ale aj nesúhlasíte, vyberte si miesto uprostred.

Požiadajte každého, aby našiel argument, prečo stojí tam, kde stojí.

-
- V tomto cvičení neexistuje jediná a jednoznačná odpoveď. Môžete sa postaviť, kam chcete. Ak totiž všetci ostatní stoja na rovnakom mieste, nemusí to nevyhnutne znamenať, že vy tam musíte ísť tiež .
 - Máte dovolené zmeniť svoj názor v priebehu cvičenia a vymeniť si miesta počas aktivity.

3: Keď sa všetci postaví na líniu, tí, ktorí chcú povedať niečo o tom, prečo stoja tam, kde stoja, môžu. Tu môžete kľásť otázky, aby ste vyvolali diskusiu. Spýtajte sa aj tých, ktorí sa postavili do radu, či súhlasia, nesúhlasia alebo sú niekde medzi. Nakoniec sa spýtajte, či si niekto chce vymeniť miesta po tom, čo si vypočul argumenty ostatných.

Tip: Pripravte si jednoduchú zahrievaciu otázku alebo výrok, aby každý vedel, ako cvičenie prebieha.

Napríklad: „Pizza je lepšia ako hamburger“.

Príklady otázok/tvrdení:

- V mojej škole sa ku každému pristupuje s rešpektom, bez ohľadu na jeho pôvod.
- Je dôležité ozvať sa, keď sa v našej škole zle zaobchádza so žiakom alebo zamestnancom.
- Mám odvahu ozvať sa, keď sa v našej škole zle zaobchádza so žiakom alebo zamestnancom.
- Muži by mali pracovať a zabezpečovať rodinu, zatiaľ čo ženy by mali zostať doma a starať sa o deti a domácnosť.
- Strojárstvo alebo stavebníctvo je výhradne mužské povolanie.

- Ošetrovateľstvo je výhradne ženské povolanie.
- Muži by mali byť silní, neukazovať emócie a byť agresívni.
- Ženy by mali byť citlivé, emocionálne a starostlivé.
- Chlapci by sa nemali hrať s bábikami a dievčatá by sa nemali hrať s autičkami alebo sa zaujímať o techniku.
- Muži sú lepší v matematike a vede.
- Ženy excelujú v humanitných vedách a umení.
- Športy ako futbal alebo box sú len pre mužov.
- Športy ako gymnastika a balet sú len pre ženy.
- Ženy by mali byť zodpovedné za varenie, upratovanie a starostlivosť o deti.
- Muži by sa mali zaoberať „mužskými“ úlohami, ako je oprava vecí v domácnosti.
- Muži by mali byť vysokí, svalnatí a nosiť oblečenie, ktoré vyjadruje silu a dominanciu.
- Ženy by mali byť štíhle, pekné a nosiť oblečenie, ktoré zdôrazňuje ich ženskosť-šaty.

Časté otázky a odpovede o rodovej rovnosti

Čo je rodová rovnosť?

Odpoveď: Rodová rovnosť znamená, že ženy a muži majú rovnaké práva, povinnosti a príležitosti vo všetkých sférach života, vrátane práce, vzdelávania a rodinného života. Je to stav, keď sú práva a možnosti jednotlivcov nezávislé od ich pohlavia.

Prečo je rodová rovnosť dôležitá?

Odpoveď: Rodová rovnosť je dôležitá pre spravodlivú a prosperujúcu spoločnosť. Zabezpečuje, že všetci, bez ohľadu na pohlavie, môžu prispievať svojimi schopnosťami, prijímať spravodlivú odmenu a žiť život bez diskriminácie a stereotypov.

Ako môžeme bojovať proti rodovým stereotypom?

Odpoveď: Boj proti rodovým stereotypom zahŕňa vzdelávanie a zvyšovanie povedomia o tom, ako tieto stereotypy ovplyvňujú jednotlivcov a spoločnosť. Je dôležité podporovať a posilňovať rôznorodosť a inklúziu vo všetkých aspektoch života, od vzdelávania po pracovné prostredie.

Ako rodová rovnosť prispieva k hospodárskemu rozvoju?

Odpoveď: Rodová rovnosť prispieva k hospodárskemu rozvoju tým, že umožňuje ženám a mužom naplno využiť svoj potenciál. To vedie k získavaniu sebavedomia a zvyšovaniu výkonu každého jednotlivca. Rastie pracovný výkon, produktivita a množstvo inovácií, čím sa podporuje celkový hospodársky rast.

Čo sú rodové kvóty a sú efektívne?

Odpoveď: Rodové kvóty sú politiky alebo opatrenia zamerané na zabezpečenie určitého percenta zastúpenia jedného pohlavia v určitých oblastiach, napríklad v politike alebo na vysokých manažérskych pozíciách. Ich efektívnosť závisí od kontextu a spôsobu implementácie, ale môžu byť účinným nástrojom na zvyšovanie rodovej diverzity a riešenie historických nerovností.

Ako môže škola podporovať rodovú rovnosť?

Odpoveď: Školy môžu podporovať rodovú rovnosť prostredníctvom inkluzívneho vzdelávania, ktoré odstraňuje rodové predsudky v učebných plánoch a učebných materiáloch, podporuje rovnaké príležitosti pre chlapcov a dievčatá a aktívne sa zameriava na vytváranie prostredia bez diskriminácie.

Ako môžeme prekonať strach z rodovej rovnosti vo svojom spoločenstve alebo organizácii?

Odpoveď: Kľúčom je vzdelávanie a otvorený dialóg. Je dôležité hovoriť o výhodách rodovej rovnosti, zdieľať úspešné príbehy a rozvíjať stratégie na prekonanie predsudkov a stereotypov. Podpora od lídrov a vytváranie inkluzívneho prostredia tiež prispieva k zmenám v postojoch.

Dôležité je reflektovať a poukázať na vývoj spoločnosti a jej pravidiel, a prostredníctvom konkrétnych príkladov zdôrazniť zmeny. Napríklad, zatiaľ čo v 19. storočí bolo volebné právo pre ženy nepredstaviteľným javom, v 20. storočí ho zaviedli všetky európske štáty (Československo bolo v roku 1918 medzi prvými takýmito krajinami). Alebo spomenúť jazykovú adaptáciu: v čase, keď žil Ľudovít Štúr, neexistovalo slovo „advokátka“, lebo žiadna žena advokátkou nebola. Dnes sa už nikto nepýta, kto je advokátka. (So zapájaním žien do rôznych pracovných pozícií sa tak menil aj jazyk.) Rovnako nikoho neprekvapí, že žena riadi auto. Ide teda o poukázanie na fakt, že počas dejín sa menila aj spoločnosť a to, čo bolo kedysi nepredstaviteľné, je dnes bežným javom.

Prečo niektorí ľudia pociťujú strach alebo odpor voči rodovej rovnosti?

Odpoveď: Strach alebo odpor môže byť dôsledkom neznalosti, nepochopenia alebo hlboko zakorenených rodových stereotypov. Mnohí ľudia sa obávajú zmien v tradičných rodových úlohách, ktoré môžu vnímať ako hrozbu pre ich osobný status quo.

Môže rodová rovnosť ohroziť tradičné rodinné štruktúry?

Odpoveď: Rodová rovnosť neohrozuje tradičné rodinné štruktúry, skôr podporuje rôznorodosť a flexibilitu v rodinných úlohách, čím umožňuje členom rodiny voľbu a rovnosť v ich osobných a profesionálnych životoch.

Je rodová rovnosť hrozbou pre mužov?

Odpoveď: Rodová rovnosť nie je hrozbou pre mužov. Práve naopak, poskytuje príležitosti pre mužov aj ženy na rozvoj bez obmedzení tradičnými rodovými stereotypmi. Muži tiež profitujú z rodovej rovnosti v oblastiach ako je zdieľanie rodinných zodpovedností a emocionálna otvorenosť.

Môže byť rodová rovnosť vnímaná ako radikálny feminizmus?

Odpoveď: Aj keď niektorí môžu rodovú rovnosť mylne spájať s radikálnym feminizmom, v skutočnosti ide o hľadanie rovnováhy a spravodlivosti pre obidve pohlavia. Cieľom je zabezpečiť, aby muži a ženy mali rovnaké príležitosti a práva.

Existuje riziko, že snahy o rodovú rovnosť pôjdu príliš ďaleko?

Odpoveď: Cieľom rodovej rovnosti je dosiahnuť spravodlivosť a rovnaké príležitosti, nie preváženie misky váh na jednu stranu. Je dôležité nájsť rovnováhu a zaistiť, aby snahy o rovnosť neboli vnímané ako vylúčenie alebo diskriminácia jedného pohlavia.

Ako môžeme identifikovať skryté rodové predsudky v našom každodennom živote?

Odpoveď: Skryté rodové predsudky môžeme identifikovať pozorným sledovaním našich myšlienok, slov a konaní, a to, ako tieto môžu byť ovplyvnené tradičnými predstavami o pohlaví. Dôležité je tiež počúvať a rešpektovať skúsenosti iných, čo môže pomôcť odhaliť nevedomé predsudky.

Aký vplyv má rodová rovnosť na deti a ich výchovu?

Odpoveď: Rodová rovnosť má pozitívny vplyv na deti, pretože im umožňuje rozvíjať ich schopnosti a záujmy bez obmedzení stanovených rodovými stereotypmi. To vedie k lepšiemu emocionálnemu zdraviu a širším možnostiam vo výbere kariéry a životných ciest.

Môže rodová rovnosť zlepšiť vzťahy medzi mužmi a ženami?

Odpoveď: Áno, rodová rovnosť môže zlepšiť vzťahy medzi mužmi a ženami tým, že podporuje vzájomný rešpekt, porozumenie a spravodlivé rozdelenie zodpovedností. Tieto faktory prispievajú k zdravším a harmonickým vzťahom.

Prečo je rodová rovnosť dôležitá aj pre mužov?

Odpoveď: Rodová rovnosť je dôležitá aj pre mužov, pretože im poskytuje väčšiu slobodu vo výbere kariéry a osobných záujmov, ktorá môže byť v opačnom prípade obmedzená tradičnými rodovými stereotypmi. Umožňuje mužom prejavovať svoje emócie a byť emocionálne otvorení, čo je kľúčové pre ich mentálne zdravie a rozvoj zdravých vzťahov. Tiež znižuje tlak a očakávania spojené s tradičnými predstavami o maskulinite, ako je nutnosť byť hlavným živiteľom rodiny alebo potlačiť emócie. Týmto spôsobom rodová rovnosť prispieva k vytvoreniu vyváženejšej a spravodlivejšej spoločnosti pre všetkých.

Aké sú niektoré mýty a nedorozumenia o rodovej rovnosti?

Odpoveď: Medzi bežné mýty patrí predstava, že rodová rovnosť sa týka len ženských práv, alebo že už bola dosiahnutá a ďalšie úsilie je zbytočné. Ďalším nedorozumením je, že rodová rovnosť je v rozpore s prirodzenými rozdielmi medzi mužmi a ženami.

Ako môžu muži prispieť k dosiahnutiu rodovej rovnosti?

Odpoveď: Muži môžu prispieť k dosiahnutiu rodovej rovnosti tým, že sa stanú aktívnymi spojencami v boji proti rodovým stereotypom, podporujú rovnaké príležitosti a práva pre ženy a aktívne sa zapájajú do diskusií a iniciatív na podporu rovnosti.

Záver

Vážené pedagogičky a pedagógovia,

Dúfame, že Vám táto publikácia poskytla informácie a inšpiráciu pre vašu prácu nie len v oblasti rodovej rovnosti. Ako je zrejmé z obsahu, rodová rovnosť je komplexná téma, ktorá si vyžaduje citlivý prístup a snahu o pochopenie. Metódy, cvičenia a návrhy na riadenie diskusií a činností, ktoré by mali pomôcť prekonávať rodové stereotypy a podporovať rovnosť sme poskytli s cieľom podporiť inkluzívne a rešpektujúce prostredie vo vašich triedach.

Pamätajte, že každý rozhovor, každá lekcija a každá aktivita, ktorú uskutočnite s cieľom podporiť rovnosť, môže mať pozitívny dopad na budúcnosť.

Veríme, že táto publikácia vám poslúži ako spoľahlivý zdroj a pomocník na vašej ceste k vytváraniu inkluzívneho a spravodlivého vzdelávacieho prostredia. Zostávame s úctou a vďakou za vašu neustálu prácu a snahu vytvárať lepšiu a rovnostárskejšiu spoločnosť pre nás všetkých.

S úprimným rešpektom,

Tím Autorov/iek

Použité zdroje

Stuchlíková, D., Weisenbacher, P., Kokavcová, L., & Zibrinová, A. (2023). *Rodová Rovnosť: Ako a prečo*. Bratislava: Inštitút ľudských práv - Human Rights Institute, v partnerstve s KUN Centrum pre rovnosť a rozmanitosť. ISBN 978-80-972778-3-3.

Metódy a cvičenia:

Trygge skoler: Verktøy for elevråd. (2023). Dostupné na:
<https://elevernasriksforbund.se/tryggaskolan/>

Rodový infobaliček. Aspekt. Dostupné na internete:
http://archiv.aspekt.sk/download/rodovy_infobalicek_032005.pdf

EIGE glosár, Dostupné na internete:
https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1051?language_content_entity=sk

Webstránka Toto je rovnosť www.totojerovnost.eu

Rodovo-citlivé vzdelávanie: príručka pre pedagógov a pedagogičky SŠ

Ing. Mgr. Lýdia Kokavcová, Ing. Dominika Stuchlíková, Mgr. Peter Weisenbacher, Ph.D.

Vydal Inštitút ľudských práv - Human Rights Institute v partnerstve s nórskou mimovládnu organizáciou KUN Centrum pre rovnosť a rozmanitosť (kun.no).

INŠTITÚT ĽUDSKÝCH PRÁV
HUMAN RIGHTS INSTITUTE

KUN
Centre for Equality
and Diversity

Bratislava 2024
Prvé vydanie

ISBN 978-80-971946-3-5

Rozmnožovať, rozširovať, a vystavovať toto dielo a odvodené diela je možné len pre nekomerčné účely a s uvedením vydavateľa.

www.norwaygrants.sk/dgv

Aktivita je súčasťou projektu Podpora rodovej rovnosti – Gender Equality Promotion (GEP), podporeného z Nórskeho grantu a štátneho rozpočtu SR. Za obsah zodpovedá výhradne Inštitút ľudských práv (ILP) o.z. Viac informácií o projekte na webe podporarodovejrovnosti.sk

Projekt Podpora rodovej rovnosti získal grant z Nórska v sume 282 517 eur.
Projekt bol spolufinancovaný v sume 42 378 Eur z prostriedkov štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.
Cieľom projektu je zvýšené porozumenie rodovej rovnosti.

**Spoločným úsilím k zelenej,
konkurencieschopnej a inkluzívnej Európe**

INŠTITÚT ĽUDSKÝCH PRÁV
HUMAN RIGHTS INSTITUTE

www.ludskeprava.sk

facebook.com/ludskeprava
instagram.com/ludskeprava.sk
tiktok.com/@ludskeprava

ISBN 978-80-971946-3-5

